

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ «КІТ» (НА МАТЕРІАЛІ
ФРАНЦУЗЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)**

Коккіна Л. Р.

кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
ORCID: <https://orcid.org/0000–0002–1410–9061>

Млинчик А. В.

кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
ORCID: <https://orcid.org/0000–0001–6167–4162>

Щетнік І. С.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Стаття присвячена вивченню структурно-семантичних особливостей французьких, англійських і українських фразеологізмів з компонентом «кіт». Фразеологізми є важливим прошарком будь-якої мови, які функціонують як у розмовному, так і в літературному її варіантах, наповнюючи новим змістом. Наукові досягнення у вивченні фразеології окремих мов дають підставу уявляти у ній наявність різних універсалій, а звідси постає можливість виділити явища загальної фразеології. Саме з цього погляду дана робота розглядає теоретичні основи загальної фразеології як невід’ємної частини систем окремих мов. Одним із джерел збагачення літературної мови виразливо-зображальними можливостями є національне ідіоматичне надбання, зокрема, зоосемічні фразеологічні одиниці. У статті розглянуто актуальний стан доробок в царині сучасної філології щодо поняття фразеологізму, особливостей функціонування фразем із компонентом-зоонімом на матеріалі сучасних французької, англійської та української мов. Здійснений компаративний аналіз варіативності утворення та структурно-семантичної дивергенції досліджуваних одиниць з компонентом «кіт» доводить, що включення зоонімів до складу фразеології свідчить про важливу роль тварин у загальній інтерпретаційній картині світу, що визначається традиційною моделлю переносу якостей тварин на людину і навпаки. Проведене дослідження базується, зокрема, на класифікації фактичного матеріалу за граматичними ознаками, що дозволяє чітко усвідомити сходження та розбіжності формуваних відповідних фразем. Нечисленні праці вітчизняних та зарубіжних мовознавців у цій галузі, присвячені, переважно, загальному вивченню анімалізмів усіх класів. Однак, вони не відображають повною мірою роль таких

представників фауни, як кіт, у створенні мовної ідентичності нації. На сьогодні бракує комплексних праць, які простежували б структурно-семантичні особливості функціонування зоонімів у складі фразеологічних одиниць на матеріалі кількох мов, що засвідчує актуальність нашої розвідки.

Ключові слова: фразеологізм, зоонім, культурний компонент, структура, семантика.

**STRUCTURAL-SEMANTIC PECULARITIES OF PHRASES
WITH THE “CAT” COMPONENT (BASED ON FRENCH, ENGLISH
AND UKRAINIAN LANGUAGES)**

Kokkina L.

PhD, Associate Professor,
Odessa I. I. Mechnikov National University

Mlynchik A.

PhD, Associate Professor,
Odessa I. I. Mechnikov National University

Shchetnik I.

Master of Odessa I. I. Mechnikov National University,

This paper presents an investigation of structural and semantic peculiarities of french, english and ukrainian phrases with the “cat” component. Phraseologisms are an important layer of any language, which function both in colloquial and literary variants, filling with new meaning. Scientific achievements in the studied phraseology of individual languages give a reason to emphasize the presence of various universals in it, and from this it becomes possible to highlight the phenomena of general phraseology. It is from this point of view that this work examines the theoretical foundations of general phraseology as an integral part of the systems of individual languages. One of the sources of enrichment of the literary language with expressive and pictorial possibilities is the national idiomatic heritage, in particular, zoosemic phraseological units. The article examines the current state of developments in the field of modern philology regarding the concept of phraseologism, the peculiarities of the functioning of a phrase with a zoonym component based on the material of modern French, English, and Ukrainian languages. A comparative analysis of the variability of the formation and structural-semantic divergence of the studied units with the “cat” component proves that the inclusion of zoonyms in the phraseology testifies to the important role of animals in the general interpretive picture of the world, which is determined by the traditional model of the transfer of animal qualities to humans and vice versa. The conducted research is based, in particular, on the classification of factual material according to grammatical features, which allows one to clearly understand the similarities and differences in the formation of the corresponding phrases. The few works of domestic and foreign linguists in this field are mainly devoted to the general study of animalisms of all classes. However, they do not fully reflect the

role of such representatives of the fauna as the cat in creating the linguistic identity of the nation. To date, there is a lack of comprehensive works that would trace the structural and semantic features of the functioning of zoonyms as part of phraseological units on the material of several languages, which proves the relevance of our research.

Key words: *phraseology, zoonym, cultural component, structure, semantics.*

Вступ. Серед важливих проблем, які тривалий час привертала увагу лінгвістів, були також шляхи і способи утворення зоосемічних фразеологічних одиниць та їх варіативності. Як одне з основних питань та дискусій в останні часи, проблематика варіативності у теоретичному плані залишається все ще недостатньо вивченою сферою мовознавства. **Актуальність** вивчення особливостей саме анімалістичної фразеології полягає в тому, що даний аспект, у тому числі, французької, української й англійської мови перебуває у стані динамічного розвитку, але водночас налічує значну кількість одиниць, доступних для вивчення, класифікації, аналізу тощо. Саме тому, ґрунтовне тлумачення семантики цих фразеологізмів (вивчення критеріїв класифікації, семантичної класифікації фразеологічних одиниць за типами) дає змогу з'ясувати слушність вживання фразеологізму в комунікативно-прагматичній ситуації та змоделювати дискурсивну поведінку її учасників.

Аналіз останніх досліджень. Останнє десятиліття у мовознавстві позначене особливою увагою до лексики та фразеології. В українській лінгвістиці цьому питанню присвячені фундаментальні роботи К. Д. Долбіна, який дослідив когнітивні аспекти функціонування зоонімічних пропріальних одиниць, (Долбіна, 2015), В. І. Руснак, де було вивчено шляхи і способи утворення зоосемічних фразеологічних одиниць на матеріалі англійської та української мов (Руснак, 2019), Ж. Д. Багана та Н. К. Еркова, які разом працювали над роботою «Варіативність фразеологічних одиниць. Дослідження з компонентом кольору» (Багана & Еркова, 2011) порівнюючи іспанську та російську мови, що є дотичним нашого аналізу фразем. Свій внесок в розробку питання внесла О. І. Панченко, проаналізувавши фразеологізми з компонентом-зоонімом в українській та англійській мовах (Панченко, 2014). В. В. Гладка запропонувала лінгвокультурологічний підхід у вивченні фразеологізмів французької мови, дійшовши висновку, що, незважаючи на національно-культурну специфіку, формується певна підсистема, яка відображає спільні закономірності фразеологічних одиниць (Гладка, 2016). А. О. Чолпан розглянув особливості фразеологічних єдностей

з анімалістичним елементом у французькій мові, зробивши спробу виявити їх універсальні характеристики (Tcholpane, 2019). А. С. Денисова, автор численних розвідок, присвячених фразеології, окреслюючи явище варіативності та синонімії у фразеології, зосередила свою увагу здебільшого, на людських почуттях (Денисова, 2015). Сучасний канадський лінгвіст П. Друїн у своєму дослідженні «La phraséologie du français» розглядає образний потенціал фразеологічних утворень в науковому стилі, на матеріалі сучасної французької мови (Drouin, 2003).

Однією з найбільш емних, різноманітних особливостей фразеологізмів є їх властивість варіативності. О. Г. Важеніна («Авторська трансформація загальнонародних фразеологізмів у химерній прозі Є. Гуцала») (Важеніна, 2018) визначила 15 типів трансформації ФО, серед яких — варіативність. А саме, варіативність елемента фразеологічного контексту, необхідного для реалізації значення фразеологізму.

Дивергенція у лінгвістиці — це процес мовних видозмін, що зумовлює виокремлення варіантів єдиної мовленнєвої системи ті їх перетворення у самобутні одиниці або ж створення нових прикладів в середині вже існуючої мовної одиниці. Великий інтерес вчених до варіативності пояснюється тим, що тільки повне дослідження цього феномену дає змогу зрозуміти принципи, закони діахронічного розвитку та функціонування мови у цілому. Так, іспанський лінгвіст Н. Клер присвячує вивченню французьких фразеологізмів та різновидам фразеологічних одиниць свою роботу «Une approche phraséodidactique des constructions verbales figées pour apprenants de français langue étrangère» (Claire, 2015).

Зооніми, як окремі лексичні одиниці і як компоненти стійких словосполучень, широко представлені у всіх мовах світу й відносяться до одних із найдавніших. Вивчення найменування тварин у сучасній лінгвістиці відбувається в різних аспектах: О. В. Горбач, у своєму дослідженні «Використання зоонімів для створення сатиричного ефекту» (Горбач, 2015), на основі українських художніх текстів, навела велику кількість прикладів фелінонімів (дотично нашої теми, власні назви котів) — кіт Мицько, кіт Абдурахман, кіт Беня, кіт Мотя та багато інших і довела, що анімалізми слугують також засобом віддзеркалення жанрово-ідейного задуму письменника; опосередковано характеризують персонажів твору; створюють сатиричний ефект через паралелі, асоціації, контраст; дають можливість відтворити колорит певної епохи та країни.

Метою даного дослідження є опис структурно-семантичних особливостей фразеологічних одиниць з компонентом «кіт» у французькій, українській та англійській мовах, їх компаративний семантичний, тематичний та структурний аналіз. Комплексне дослідження фразеологічних одиниць з компонентом-зоонімом, з окресленням конвергенції та дивергенції їх функціонування, в площині внутрішньомовного та міжмовного аспектів, допомагає виявити сфери взаємодії людини та природи, розкрити способи сприйняття людиною себе та світу навколо за допомогою мови.

Об'єктом дослідження виступають фразеологізми французької, англійської та української мов з компонентом «кіт». Загалом було досліджено, в процесі нашої роботи, 13 спеціалізованих словників, 61 електронних та інших ресурсів. Відібрано 131 фразеологізм з компонентом «кіт» французької мови, 124 з англійської мови та 150 української мови, з яких більше 15 % можуть відноситись до декількох тематичних груп одночасно, в залежності від контексту.

В роботі використано такі загальнонаукові та лінгвістичні **методи аналізу**: метод лінгвістичного спостереження, описовий метод, етимологічний аналіз, метод компонентного аналізу, метод лінгвостилістичного аналізу.

Результати та обговорення. Ш. Баллі розглядав фразеологічні звороти як стійкі словосполучення з різним ступенем зв'язаності. Він розрізняв внутрішні і зовнішні ознаки таких зворотів. Під зовнішніми ознаками він розумів їх структурні особливості, а під внутрішніми — їх семантичні особливості. Для Ш. Баллі визначальними були тільки внутрішні ознаки. На його думку, в якості основної ознаки фразеологізмів виступає єдність їх значення (Баллі, 2001).

Під внутрішньою формою ми маємо на увазі *мотиваційне* відношення між компонентами фразеологізму та його цілісним значенням. Якщо зі значення компонентів можна вивести значення виразу, можна зробити висновки, що його внутрішня форма є прозорою, наприклад, «*Emporter le chat*» (буквально: забрати кота, піти геть). За історією виразу слідує, що використовували його у відношенні «дами», яка дозволяла собі залишити кавалера, не заплативши ні одного сантимту (XIX століття) (Баллі, 2001).

У випадку, якщо ж мотиваційні зв'язки порушуються або втрачаються з плином часу, починається поступовий процес її демотивації, значення одиниці кодується компонентом-зоонімом. Як результат:

віднайти зерно значення та появи фразеологізму без етимологічного аналізу неможливо, наприклад, як у виразі «*Faire le chat*» — прогуляти школу (Баллі, 2001).

О. О. Селіванова з цього приводу відзначає, що у фразеології з покоління у покоління фіксується і передається, так би мовити, «генотип» народу, його морально-етичні, естетичні настанови, ціннісні орієнтації та пріоритети, стереотипи, культурні архетипи, міфи, ритуали тощо (Селіванова, 2006).

Порівняння-фразеологізми, які мають різний лексико-граматичний склад, але однакову образну структуру — є *варіантами*. Порівняння-фразеологізми, які мають спільне значення, але різняться за своїм творенням, слід вважати *синонімами*. Це визначення пояснює, що порівняння-варіанти повинні мати хоча б один спільний компонент, в той час як синоніми — ні.

Приклади: *caressant, (cvelin, enjôleur) comme un chat* — взаємозамінні члени є ідеографічними або стилістичними синонімами. Варіативними фразеологізмами до наведеного прикладу можна вважати: *être chatte, amoureuse comme une chatte*, адже в усіх трьох присутні спільні значення: «бути хитрим, пестливим», «любити ласку»; отже, їх ми відносимо до однієї тематичної групи, навіть, якщо граматичний склад досить різниться.

Фразеологізми — це одиниці мови, яким властива стійкість. Показники стійкості фразеологізму дають можливість намітити межі фразеології і виділити її *центр* і *периферію* — найважливіші елементи системи для визначення їх структурно-семантичних особливостей та способів нових варіацій. Така система дослідження дає змогу хоча б приблизно розмежувати поняття «буквального» сенсу та переносу значення на людину. Спираючись на дослідження А. С. Денисової (Денисова, 2015), яка зазначає, що семантична будова поля (*ядерно-периферійна* структура в мові) «утворена не за ознаками бінарної опозиції (*релевантність* — *нерелевантність*), а за принципом *градуювання* — ступеня виявлення ознак із центром, що складається з ознак високого ступеня детермінованості, і периферії — явищ із високим рівнем варіативності», можемо виділити наступні пункти ознак, дотичні досліджуваного зооніму французькою, англійською й українською мовами:

І. Особливі ознаки, характеристика кішки (конкретне): «*Avoir des yeux de chat*» — «мати чудовий зір»; *хитрий погляд*; «*Propre comme une*

écuelle a chat» — про доглянуту людину; «Conceited as a barber's cat» — бути задоволеним собою; «If you are sitting with an old cat, you do not have to be afraid of mice» — «не вчи орла літати, а солов'я співати»; «Чує кіт у глечики молоко солодке, та морда коротка» — безпорадність; нестримне бажання; «Пес держиться чоловіка, а кіт — хати» — особливість поведінки представлених двох видів тварин; «Виріс, як кіт навсидячки» — ледащо.

II. Взаємодія з навколишнім середовищем: «On commande au valet et le valet au chat et le chat commande a sa queue» — залишати справу на «nomim»; «Dus potron-minet», a l'origine: «Dés potron-jacquet» — з самого ранку; «A cat in gloves catches no mice» — без труда нема плода; «As a cat steps on you» — частіше іронічно: незручність якої завдали комусь, нібито «ненавмисно»; «Їв би кіт рибку, а в воду не хоче» — нікому сама птаха в руки не скочить; «Приймак п'ятнадцять років тешиного kota на “Ви” зве» — безвольна людина, або без положення у соціумі; «Сама баба сметану злизала, а на kota показала» — жартиливо: очевидність скоєного; хитрість.

III. Відношення до кішки — проекція людини — алегоричність (абстрактне): «Caressent, (cclin, enjôleur) comme un chat» — хитрий, винахідливий, наче кіт; але, також: ласкавий, пестливий; «Aux vilains matous les belles chattes» — «погані хлопці привертають увагу хороших дівчат»; «Busier than a one-eyed cat watching two mouse holes» — бути по горло у справах; «Cat with horseshoes» — про вмилу людину; «Мов котові хвоста зав'язали» — довести людину до «кипіння»; «Без жінки — що без кішки, а без мужа — що без собаки» — особливість темпераменту жінки (зі стародавніх часів — хранителька вогнища) та чоловіка (йдеється про відданість та захист); «Хліб такий, що кіт за шкурку би сховався» — інакомовлення: дуже мало чогось або буквально — про бідність; «Наївся, як кіт качалки» — жартиливо: отримав «прочухана».

Група «Взаємодія з навколишнім середовищем» слугує з'єднуючим елементом між двома «опонентними» групами. Наприклад:

Le jeu du chat est la mort de la souris — «Для одного — біле, для іншого — чорне» — пряме значення/образність; морально-етичні питання; оцінка дійсності.

Un chat est un chat — сприймати дійсність, як вона є — пряме значення/образність; оцінка дійсності.

Pattes-de-chat — первоцвіт або йдеється про ранню новину — пряме значення/образність; темпоральний маркер.

Qui est le chat pourchasse les souris — «Визначено долею» — пряме значення/образність; соціальна сфера.

On ne peut pas prendre de tels chats sans mitaines — складна справа, яка потребує більш детального огляду — пряме значення/образність; соціальна сфера; оцінка дійсності.

Таким чином, стає очевидним, що більшість фразеологізмів та фразеологічних одиниць можуть відноситись до кількох тематичних груп. Вказаний функціонально-параметричний принцип аналізу фразеологізму — це розгляд фразеологізму як багатовимірної семантичної структури, що складається з макрокомпонентів («Пряме значення», «Взаємодія з навколишнім світом», «Алегоричність»), які відображають структуру значення фразеологізму за типами переданої інформації: денотативна (співвідношення мовних одиниць з певними предметами, явищами реальності, що підтверджує доречність розміщення групи «Взаємодія з навколишнім світом» між двома іншими — більш далекими за значенням групами), конотативна, граматична, емотивна, оцінна, мотиваційна, стилістична. Сукупність цих властивостей забезпечує достатній, але неповний обсяг знань про семантичну структуру фразеологізму. Дана діаграма унаочнює той факт, що більшість фразеологізмів та фразеологічних одиниць є образними (область «Проекція людини, алегоричність»), слугують описом характеристик, поведінки, порівняння, оцінки дійсності та відношення людини щодо навколишнього світу.

Розглянувши системні зв'язки та тематичну структуру представлених фразеологізмів та, враховуючи недоліки «зовнішніх» класифікацій фразеологічних одиниць, слід розібрати більш «глибокі» аспекти системного вивчення — поняття центру та периферії, відношень ознак із центром та «принцип градування». Така система дослідження дає змогу хоча б приблизно розмежувати поняття «буквального» сенсу та переносу значення на людину.

Фразеологізми — це одиниці мови, яким властива стійкість. Показники стійкості фразеологізму дають можливість намітити межі фразеології і виділити її *центр* і *периферію* — найважливіші елементи системи. Спираючись на дослідження А. С. Денисової, можемо виділити наступні пункти ознак, дотичні досліджуваного зооніму: особливі ознаки, характеристика кішки; взаємодія з навколишнім середовищем; «відношення до кішки» — проекція людини — алегоричність.

Аналіз структурних конструкцій направлено на виділення моделей, використаних для формування фразеологічних одиниць з компонентом-зоонімом. Зважаючи на вищесказане, розглянемо типи граматичних конструкцій французької та англійської мов:

1. Словосполучення: «*Écriture de chat*» — нерозбірливий почерк; «*Musique de chat*» — котячі серенади; «*Oeil-de-chat*» — дорогоцінний камінь, кварц; «*A scardy cat*» — боягуз; «*Dog My Cats*» — вираз здивування.

2. Просте речення: «*Un petit chat apprend bien a pisser*» — «У кожному віці свої правила»; «*Curiosity killed the cat*» — «Не стромляй носа, куди голова не лізе»; «*Thanks will starve a cat*» — «така вдячність змушує кішку голодувати». Серед простих речень слід виокремити:

- конструкції у формі наказового способу: «*Ne faites pas comme un chat qui cache ses ongles*» — про вчинок/людину, яка щось приховує; «*Walk like a cat on eggs*» — уважно, обачно.

- конструкції у формі інфінітиву: «*Donner sa langue au chat*» — визнаючи поразку; «*To play cat and dogs*» — не мати нічого спільного; дражнити.

- конструкції у формі питання: «*Qui étrangle le chat?*» — «дерти горлянку», невміло співати; питають, щоби знайти джерело неприємного звуку; «*R you a cat with horseshoes?*» — вправна, вміла людина.

3. Безсполучникове речення: «*Le monde aura beau changer, les chats ne pondront pas*» — обставини, при яких неможливо аби-щось змінити; «*If you are sitting with an old cat, you do not have to be afraid of mice*» — «все під контролем».

4. Складносурядне речення: «*Femme et chat, dans la maison — homme et chien, hors de la maison*» — «кожному своє місце»; «*In order to prevent the cat from eating the bread, the mouse eats the clothes*» — «знайти компроміс».

5. Складнопірядне речення: «*Quand le chat n'est pas la, souris dansent*» — «Кішка за поріг — миші на стіл»; «*When the cat is away the mice dance*» — «Кішка за поріг — миші на стіл».

В цій категорії найбільш уживаними фразеологізмами з компонентом «кіт» є речення з умовним способом складнопірядного речення: «*Si les chats gardent les chèvres, qui attrapera les souris?*» — «Займається не своєю справою»; «*C'est quand le chat est repu qu'il dit que le derriere de la souris pue*» — «Наївся — перебирає»; «*In whatever way you throw a cat, she will land on her 4 feet*» — вивертка, «живуча» людина; «*Even if a mouse is sprinkled with flour, the cat can recognize it*» — «нутро не приховати за посмішкою».

Порівняльний зворот слід розглянути більш детально, оскільки він складає значний відсоток серед уживаних фразеологічних одиниць з компонентом «кіт», зокрема, у французькій мові (32 %): «*Passer comme un chat sur la braise*»; «*Guetter qn comme le chat fait la souris*»; «*Aller comme un chat maigre*».

В англійській мові виразів у порівняльній формі набагато більше — 65 %, що підтверджує слухність вказаної позиції «Оцінка дійсності, сприйняття навколишнього світу», яку буде унаочнено у таблиці тематичних груп: ***It acts like a rabid cat***; ***Like a cat on hot bricks***; ***Like a cat that's got the cream***; ***Like herding cats***; ***Look like something the cat brought***; ***As conceited as a barber's cat***; ***As nervous as a cat in a room full of rocking chairs***; ***Fight like cats and dogs***; ***High as the hair on a cat's back***; ***Look like the cat that swallowed the canary***; ***As a cat steps on you***; ***Like a wet cat***.

Отримані результати дослідження ми унаочнили у вигляді таблиці, яка візуалізує класифікацію зооніму «кіт» за тематичними групами (за актуальністю використання).

Таблиця 1

Розподіл зооніму «кіт» за тематичними групами

Фразеологічні одиниці	Загальна кількість (%)	Англійська	Французька	Українська
Образність предметів та явищ/способу дій, вчинків	21	18	57	11
Сприйняття навколишнього світу та оцінка дійсності	18,3	52	13	9,6
Риси характеру	16,6	29	30	14
Соціальна сфера	9,1	15	17	41
Поведінка, спосіб життя	7,1	18	8	23
Морально-етичні питання	7	15	10	8,5
Характеристика навичок, працездатності; інтелектуальних здібностей	6,7	15	9	6,3
Зовнішній вигляд, фізична характеристика	4,2	8	7	7
Виразення часу, кількості, міри	3,7	6	7	2
Емоційно-психічний стан	3,4	6	6	18
Емотивність, вираження бажань	2,8	4	6	5,6

Французька, англійська та українська фразеологія (як і вивчення лінгвістики будь-якої мови світу) використовує найменування тварин як символи, а саме — образи або повадки, які переносяться на людину або предмети, явища, характеристики — всієї навколишньої дійсності, а зоонім вже отримує асоціативне значення, кодує сенс. Таким чином, з часом символ-тварина наповнюється глибоким соціальним і духовним змістом, який, в свою чергу, й реалізується фразеологізмами.

Слідуючи з вищесказаного, фразеологізми з компонентом «кіт» широко розповсюджені в цих мовах, значення деяких повністю або частково збігаються. Утім, французькі коти сприймаються, як елегантні, незалежні істоти, в той час, як англійські — зазвичай, як дворові ледаки. Вони допитливі, схильні до жебрацтва. А от українські коти винахідливі, сміливі, майже — пронири та зі своєрідним почуттям гумору.

Завдяки класифікаціям, запропонованим Ле Ру де Ленсі (структурно-семантична) (Le Roux De Lincy, 1859), Р. Глезера (стилістична/прагматична) (Gläser, 1998), ми виокремили суттєву відмінність властивостей фразеологізмів англійської мови від французької. Французький вчений поділяє фразеологізми, прислів'я та приказки на різні, проте, взаємопов'язані семантично розряди: історико-етимологічний розряд, тематичні розряди, що пояснює широкий спектр використання, наприклад, однієї одиниці у декількох тематичних групах. Лінгвокультурологічні спостереження англійського ж вченого демонструють майже неіснуючий бар'єр між цими групами. Тобто, залежно від контексту, фактично 1/3 фразеологізмів може вільно існувати у кожній тематичній групі. Наприклад: «*In whatever what you throw a cat, she will land on her 4 feet*» — образність явищ, характеристика вправності, риса характеру, поведінка або спосіб життя, оцінка дійсності. «*As a cat steps on you*» — образність явищ, оцінка дійсності, міра (ваги), риси характеру людини (той, хто вибачається з будь-якого приводу). Наступні два вирази візьмемо в якості прикладу разом, бо вони є синонімічними: «*Cat fight*» — морально-етичні питання, сприйняття навколишнього світу, риса характеру, поведінка, образність явищ, соціальна сфера, міра (битися зі всієї сили); «*She is a bag of cats*» — риса характеру, морально-етичні питання, оцінка дійсності, емоційний стан, спосіб життя та, навіть, зовнішня або фізична характеристика («накручена» людина, знервована). «*Це у державі, як кіт у коморі: кого піймав, того і з'їв*» — сприйняття навколишнього світу,

риса характеру, поведінка, образність явищ, соціальна сфера та навіть морально-етичні питання (перевищення власних повноважень, несправедливий вирок).

Висновки. Таким чином, в результаті проведеного аналізу, ми можемо дійти висновку, що культурний компонент, зоонім «кіт» не втратив своїх позицій ні у французькій, ні у англійській й українській мовленнєвій спадщині, перемістившись з народної фразеології та фольклору до літератури, телебачення, радіо та Інтернету, як культурний компонент, структурно-семантичні характеристики якого дозволяють йому лише закріпити позиції у фразеологічному прошарку мовної системи, особливо, з огляду на антропоцентричну спрямованість сучасних досліджень. Компаративне дослідження зоонімів дозволяє стверджувати, що, у більшості випадків, компонент «кіт» представлено у сталих виразах, які описують образність предметів та явищ/способу дій, вчинків (французька мова) та сприйняття навколишнього світу/оцінка дійсності (англійська мова), соціальна сфера (українська мова). Проте, спірним питанням залишається належність того чи іншого сталого виразу до фразеологізму. Ми дотримуємося широкого розуміння фразеології й включаємо у дослідження усе різноманіття фразеологічних одиниць (прислів'я, приказки та інші), котрі є носіями образного характеру та прирівнюються до фразеологізмів функціонально.

Серед перспектив подальшого дослідження нами розглядається можливість аналізу інших зоонімів на матеріалі досліджуваних мов, в компаративному аспекті.

Список літератури

- Багана Ж. Д., Еркова Н. К. Вариативность фразеологических единиц: дис. ... д-р филол. наук: 22.02.20. 2011. URL: <http://dspace.Variativnost.pdf>
- Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Москва. 2001. 416 с.
- Важенина О. Г. Авторська трансформація загальнонародних фразеологізмів у химерній прозі Є. Гуцала: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Донецьк, 2018. URL: <http://abstracts.donnu.edu.ua/art1>
- Гладка В. В. Лінгвокультурологічний підхід у вивченні фразеологізмів французької мови. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. URL: <https://dspace.uzhnu.pdf>
- Горбач О. В. Використання зоонімів для створення сатиричного ефекту. 2015. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/pdf>

Денисова А. С. Явище варіантності та синонімії у фразеології: дис. ... д-р філол. наук. 2015. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/2015_40_17.pdf

Долбіна К. Д. Когнітивні аспекти функціонування зоонімічних пропріальних одиниць: дис. ... канд. філол. наук: «Загальне мовознавство». Київ, 2015. URL: <https://www.twirpx.com/file/2996540/>

Панченко Е. И. Фразеологизмы с компонентом-зоонимом в украинском и английском языках. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Филология. Социальные коммуникации*. 2014. У 66 т. Т. 27. Ч. 1. С. 111–114.

Руснак В. І. Тропотвірні особливості зоосемічних фразем в англійській та українській мовах. *Вісник Закарпатського державного університету*. 2019. Вип. 16. URL: <http://nbuv.gov.ua/pdf>

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / авт.-уклад. Селіванова О. О. Полтава: Довкілля-К., 2006. 716 с.

Claire N. Une approche phraséodidactique des constructions verbales figées pour apprenants de français langue étrangère. Madrid. 2015. URL: <https://eprints.ucm.es/33810/1/T36602.pdf>

Drouin P. Term extraction using non-technical corpora as a point of leverage. Département de linguistique et de traduction. Université de Montréal. 2003. URL: http://olst.ling.umontreal.ca/pdf/Terminology_2003.pdf

Gläser R. The stylistic potential of phraseological units in the light of genre analysis. In Anthony Paul Cowie (ed.), *Phraseology: Theory, analysis, and applications*. Oxford University Press, 1998. P. 125–143

Le Roux De Lincy. *Le livre des proverbes français*. Seconde édition. Revue, corrigée et augmentée. Paris. 1859. P. 168–315. URL: <https://gallica.bnf.fr/texte>

Tcholpane A. D. Les particularités des locutions phraséologiques avec l'élément animalistique dans la langue française: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05. Київ. 2019.

References

Bagana Zh. D. & Erkova N. K. (2011). Variativnost' frazeologicheskikh edinic: dis. ... d-r filol. nauk [Variation of phraseological units, Dr. Philol. sci. diss.]. [in Russian]. <http://dspace.Variativnost.pdf>

Balli Sh. (2001). Obshhaja lingvistika i voprosy francuzskogo jazyka [General Linguistics and French Language Issues]. Moskva [in Russian].

Vazhenina O. H. (2018). Avtorska transformatsiia zahalnonarodnykh frazeolohizmiv u khymernii prozi Ye. Hutsala, avtoref. dys. ... kand. filol. Nauk [The author's transformation of national phraseological units in the whimsical prose of E. Hutsal, abstr. PhD. Philol. sci. diss.]. Donetsk [in Ukrainian]. <http://abstracts.donnu.edu.ua/art1>

Hladka V. V. (2016). Linhvokulturolohichni pidkhid u vyvchenni frazeolohizmiv frantsuzkoi movy [Linguistic-cultural approach in the study of phraseological units of the French language] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod University*. [in Ukrainian]. <https://dspace.uzhnu.pdf>

Horbach O. V. (2015). Vykorystannia zoonimiv dlia stvorennia satyrychnoho efektu [Using zoonyms to create a satirical effect]. [in Ukrainian]. <http://irbis-nbuv.gov.ua/pdf>

Denysova A. S. (2015). Yavyshe variantnosti ta synonimii u frazeolohii: dys. ... d-r filol. nauk [The phenomenon of variation and synonymy in phraseology, Dr. Philol. sci. diss.]. [in Ukrainian]. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/2015_40_17.pdf

Dolbina K. D. (2015). Kohnityvni aspekty funktsionuvannia zoonimichnykh proprialnykh odynyts: dys. ... kand. filol. nauk: "Zahalne movoznavstvo" [Cognitive aspects of the functioning of zoonymic proper names, PhD. Philol. sci. diss.]. Kyiv [in Ukrainian]. <https://www.twirpx.com/file/2996540/>

Panchenko E. I. (2014). Frazеologizmy s komponentom-zоonimom v ukrainskom i anglijskom jazykah [Phraseologisms with a zoonym component in Ukrainian and English]. *Uchenye zapiski Tavricheskogo nacional'nogo universiteta im. V. I. Vernadskogo. Serija: Filologija. Social'nye kommunikacii — Scholarly notes of the Tavrichesky National University named after V. I. Vernadsky. Series: Philology. Social communications*, 27(1), 111–114 [in Russian].

Rusnak V. I. (2019). Tropotvirni osoblyvosti zoosemichnykh frazem v anhliiskii ta ukrainskii movakh [Peculiarities of tropes formation of zoosemic phrases in English and Ukrainian languages]. *Visnyk Zakarpatskoho derzhavnoho universytetu — Bulletin of Zakarpattia State University*, 16 [in Ukrainian]. <http://nbuv.gov.ua/pdf>

Selivanova O. O. (2006) Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia / avt.-uklad. Selivanova O. O. [Modern linguistics: a terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillia-K. [in Ukrainian].

Claire N. (2015). Une approche phraséodidactique des constructions verbales figées pour apprenants de français langue étrangère. Madrid. <https://eprints.ucm.es/33810/1/T36602.pdf>

Drouin P. (2003). Term extraction using non-technical corpora as a point of leverage. Département de linguistique et de traduction. Université de Montréal. http://olst.ling.umontreal.ca/pdf/Terminology_2003.pdf

Gläser R. (1998). The stylistic potential of phraseological units in the light of genre analysis. In Anthony Paul Cowie (ed.), *Phraseology: Theory, analysis, and applications*. Oxford University Press, 125–143

Le Roux De Lincy. (1859). *Le livre des proverbes français*. Seconde édition. Revue, corrigée et augmentée. Paris, 168–315. <https://gallica.bnf.fr/texte>

Tcholpane A. D. (2019). Les particularités des locutions phraséologiques avec l'élément animalistique dans la langue française: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.05. Kyiv.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2022 року